

บทที่ 2

แนวความคิดพื้นฐาน บทบาทและหน้าที่ของการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

ในการพิจารณาชั้นศาล นอกจากกฎหมายจะเปิดโอกาสให้คู่ความต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่แล้ว กฎหมายยังเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกร้องสอดเข้ามาในคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 ส่วนในชั้นบังคับคดีนั้น เมื่อการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีผลกระทบต่อสิทธิเหนือทรัพย์สินของบุคคลภายนอก กฎหมายก็เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกนั้นเข้ามาในชั้นบังคับคดีเช่นกัน ดังนั้น ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวความคิดพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดี บทบาทและหน้าที่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นบังคับคดีประเภทหนึ่ง และวิวัฒนาการของบทบัญญัติในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในประเทศไทย

2.1 แนวความคิดพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดี

นับแต่มนุษย์ได้รวมตัวกัน อำนาจในการปกครองและวินิจฉัยข้อพิพาทต่าง ๆ เป็นของผู้ปกครองในชุมชนหรือสังคมนั้น ต่อมาอำนาจดังกล่าวกลายมาเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งพระองค์ทรงไว้ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการอย่างไม่จำกัดขอบเขต พระมหากษัตริย์ทรงตัดสินความด้วยพระองค์เองและทรงบังคับคดีโดยอาศัยพระราชอำนาจทางด้านการบริหาร ด้วยพระองค์เองอีกเช่นกัน

เมื่อกาลเวลาผ่านไป สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ประชากรมีเพิ่มมากขึ้น พระราชกรณียกิจในด้านอื่น ๆ ของพระมหากษัตริย์มีมากขึ้นด้วย พระองค์จึงอาจมอบให้พวกขุนนางกระทำการแทนได้ตามความเหมาะสม โดยในเรื่องการบังคับคดีตามคำตัดสินของพระมหากษัตริย์นั้น พระองค์อาจมอบหน้าที่นี้ให้แก่พวกขุนนางโดยพวกขุนนางจะต้องบังคับด้วย

วิธีที่เป็นไปตามความประสงค์ของพระองค์ อันมีข้อจำกัด คือ จะต้องกระทำด้วยความ
เที่ยงธรรมและซื่อสัตย์สุจริต¹

สำหรับวิธีการบังคับคดีได้ถูกกำหนดขึ้นในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ
บังคับคดีที่กระทำต่อทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีที่ให้ชำระหนี้เงิน มีทั้งการยึดและ
ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและการจับขังตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษา² ซึ่งเป็นวิธี
การบังคับคดีที่มีผลกระทบต่อเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น ถ้าพวกขุนนางใช้อำนาจบังคับคดีตาม
อำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงความเที่ยงธรรมหรือความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว ประชาชนผู้เดือดร้อนก็
จะใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านการบังคับคดีที่ไม่ชอบนั้นต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งการใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้าน
ในเวลานั้นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ที่มีชอบของพวกขุนนาง ยังมีได้มีขึ้น
เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่อย่างใด³

ต่อมา เมื่อสภาพสังคมในแต่ละประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งจะ
เห็นได้จากกรณีการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศส และด้วยแรงผลักดันของนักปฏิวัติและนักกฎหมาย
ที่มีความคิดในทางเสรีนิยมซึ่งเชิดชูหลักนิติธรรม (The Rule of Law) โดยปฏิเสธการ

¹คุณลักษณะ จันทพลบูรณ์, "ระบบการบังคับคดีทางแพ่ง," (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 180.

²D.B. Casson and I.H. Dennis, Odger's Principles of
Pleading and Practice in Civil Actions in the High Court of Justice,
22th ed. (London: Stevens & Sons, 1981), pp. 393-394.

³Authur Englmann, A History of Continental Civil Procedure,
Reprinted (New York : Sentry Press, 1969), pp. 655-656.

ปกครองที่กดขี่ข่มเหง อันเป็นผลให้มีการบัญญัติกฎหมายรองรับสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ในส่วนของสิทธิในการฟ้องความ ที่ได้บัญญัติรองรับเป็นสากลอยู่ใน ข้อ 8 ความว่า "ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย"⁵ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อเยียวยาต่อการกระทำอันละเมิดต่อสิทธิของตน (right of action)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิที่จะได้รับฟัง (rights to be heard) และมีโอกาสแสดงพยานหลักฐานโต้แย้งคัดค้านการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองนั้น ถือว่าเป็นข้อเรียกร้องที่สำคัญของหลัก Due Process of Law⁶ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) ของประชาชน⁷

⁵ศิริชัย วัฒนไยธิน, "อำนาจฟ้องคดีแพ่ง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 104-105.

⁶สถิตย์ เล็งไธสง, "การฟ้องความ", บทบัณฑิตย 23 (มกราคม 2508): 72.

⁷ปัจจุบันหลัก "Due Process of Law" นิยามจากความเห็นส่วนใหญ่ของประชาชนอเมริกันว่าอะไร คือ สิ่งที่ยุติธรรมและสมเหตุสมผลจนเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันว่า เป็นข้อเรียกร้องที่สำคัญของหลักความยุติธรรม (ดู อุเทน ศิริสมรรถการ, "การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งเพราะเหตุขาดนัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 27.

⁷Barnard Schwartz, "Administrative Law Case During 1983, " *Administrative Law Review*, Volume 36 Number 2 (Spring 1984): 99-101.

นอกจากนี้ หลักศาลต้องฟังความทุกฝ่าย หรือหลัก "Audi Alteram Partem"^๑ ยังเป็นหลักที่สำคัญของแนวความคิดพื้นฐานในการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดีอีกด้วย หลักดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เก่าแก่ตั้งแต่ในสมัยโรมัน และถือปฏิบัติกันมาในประเทศอังกฤษ โดยที่หลัก Audi Alteram Partem นี้ เป็นหนึ่งในสองความหมายของหลัก "Natural Justice"^๒ กล่าวคือ หลัก Natural Justice มีความหมายในกฎหมายวิธีสบัญญัติ 2 ความหมายด้วยกัน คือ

ก) "Nemo iudex in re sua " (No man can be judge in his own cause) มีความหมายในภาษาไทยว่า บุคคลไม่อาจเป็นตุลาการในเรื่องที่ตนมีส่วนได้เสียได้

ข) "Audi Alteram Partem" (Both sides shall be heard) มีความหมายในภาษาไทยว่า ในกรณีใด ๆ จะฟังความข้างเดียวไม่ได้ ต้องฟังความทั้งสองฝ่าย^๓

^๑ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Hear the other side, Hear both sides, No man Should be condemned unheard, (See Heury Cambell Black, "Audi Alteram Partem," Black's Law Dictionary, Fifth Edition. St. Paul Minn : West Publishing Co., 1979), p. 120.

^๒รัฐธรรมนูญของประเทศไทย ไม่ปรากฏหลัก Natural Justice อย่างชัดเจน แต่มีนักกฎหมายบางท่านให้ความเห็นว่า หลัก Natural Justice นี้มาจากแนวความคิดที่ว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกที่ควรและอะไรคือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (See H.W.R. Wade, Administrative Law, 5th ed. (Oxford : Clarendon Press, 1983), p. 414.)

^๓ประวิณ สุจริตกุล, "แนะนำตำรากฎหมาย Natural Justice 1959," คณา 15 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2511): 122-123.

หลักฟังความทุกฝ่าย เป็นหลักกฎหมายที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม¹¹ โดยถือว่าความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฟังความจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและหลักกฎหมายนี้ยังถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานที่สำคัญอันเกี่ยวข้องกับการบังคับคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกอีกด้วย¹² กล่าวคือ การบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ในบางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่บุคคลภายนอกมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะมิสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นอย่าง เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อน หรือได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินนั้นก็ตาม ถ้ายอมให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเอาเงินชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทั้งหมดโดยไม่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินเหล่านั้นได้แสดงถึงสิทธิของตนแล้ว ย่อมจะทำให้บุคคลภายนอกได้รับความเสียหายได้และสิทธิของบุคคลภายนอกดังกล่าวก็จะไม่ได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น การเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดีย่อมจะทำให้ความยุติธรรมได้บังเกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกผู้ต้องเสียหายนั้น

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นบังคับคดี มีลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล กล่าวคือ มีการเปิดโอกาสให้คู่ความทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาต่อสู้คดีและใช้สิทธิเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะว่ากฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องใด ๆ โดยมีได้ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสคัดค้านก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (2) ถ้าไม่มีบุคคลใดคัดค้าน ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือมีคำสั่งอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร แต่ถ้ามีบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้สิทธิคัดค้าน ศาลต้องทำการไต่สวนโดยการสืบพยานแล้วมีคำสั่งตามรูปคดี

¹¹ ธานีินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2521), หน้า 62.

¹² ศุภลักษณ์ จันทพายุธน์, "ระบบการบังคับคดีทางแพ่ง," หน้า 192-193.

2.2 บทบาทและหน้าที่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

จากหลักกฎหมายที่ว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอำนาจบังคับคดีเอาแต่เฉพาะทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น¹³ ดังนั้น ทรัพย์สินของบุคคลหนึ่งย่อมไม่ถูกยึดขายทอดตลาดเพื่อนำมาชำระหนี้ที่อีกบุคคลหนึ่งต้องชำระได้¹⁴ ถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีเป็นทรัพย์สินของบุคคลภายนอกแล้ว บุคคลนั้นย่อมสามารถอ้างสิทธิของตนที่มีในทรัพย์สินร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินดังกล่าวได้¹⁵

การที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลภายนอกร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนั้น มีเหตุผลอันสำคัญที่สามารถแยกกล่าวออกเป็นหัวข้อได้ ดังต่อไปนี้ คือ

2.2.1 เพื่อความยุติธรรม

เหตุผลประการแรกสืบเนื่องมาจากเหตุผลตามประวัติศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อพวกขุนนางใช้อำนาจในการบังคับคดีโดยไม่ชอบ ทำให้ประชาชนเดือดร้อนไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่พวกขุนนางใช้อำนาจยึดทรัพย์สินของประชาชนตามอำเภอใจ หากเป็นเช่นนี้ต่อไป ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคมอันจะนำไปสู่

¹³ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282

¹⁴ American Jurisprudence, "Execution," Vol. 30, 2nd. ed., p. 497.

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1151-1152/2503 วินิจฉัยว่า "... การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด เป็นเรื่องการพิจารณาในชั้นบังคับคดี เจตนารมณ์ของการบังคับคดียอมให้ว่ากันได้ภายหลังจากการยึดทรัพย์สินแล้ว..."

สังคมของการกีดกันหรือทราซายด์¹⁶ ด้วยเหตุนี้ การที่ยอมให้ประชาชน ผู้มีสิทธิในทรัพย์สินนั้น ใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านการกระทำที่ไม่ชอบดังกล่าว ย่อมเป็นการแก้ไขเยียวยาเพื่อให้ความยุติธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นหมดสิ้นไป

2.2.2 เมื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

การบัญญัติกฎหมายต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในทรัพย์สินซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองทั้งตามหลักสากลและตามหลักกฎหมายของไทย ในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินตามหลักสากลนี้มีมานานแล้ว โดยจะเห็นได้จากมหากฎบัตรแมกนา คาร์ตา (Magna Carta) ของประเทศอังกฤษ ที่ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในเรื่องต่าง ๆ ของชาวอังกฤษ ซึ่งรวมถึงสิทธิในทรัพย์สินด้วย เช่น พระมหากษัตริย์จะเก็บภาษีโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมนักบวชและพวกบารอนชั้นสูงไม่ได้ (No taxation without representation) การงดเว้นใช้กฎหมายหรือการงดเว้นไม่ใช้กฎหมายบังคับแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด จะกระทำไม่ได้ (Equality before the Law) บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง ขับไล่ หรือริบทรัพย์สินหาได้ไม่ เว้นเสียแต่จะได้รับการพิจารณาโดยที่ประชุมขุนนาง (His Peers) และตามกฎหมายของบ้านเมือง เป็นต้น¹⁷ และหลักที่ปรากฏในมหากฎบัตรแมกนา คาร์ตานั้น ต่อมาได้กลายมาเป็นแนวความคิดพื้นฐานให้รัฐต่าง ๆ เคารพต่อสิทธิของประชาชน โดยเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948

¹⁶ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ในประเทศฝรั่งเศส ก่อนมีการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 คาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลของพวกคหบดีนา ได้ใช้อำนาจในทางมิชอบตัดสินคดีด้วยความไม่เป็นธรรม และแสวงหาประโยชน์เข้าข้างฝ่ายตน จนทำให้ประชาชนผู้ถูกกดขี่ทั้งหลายพร้อมใจกันปฏิวัติและล้มล้างสถาบันกษัตริย์ (See Authur Englmann, A History of Continental Civil Procedure, PP. 684-685.

¹⁷ กลุพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์การพิมพ์, 2520), หน้า 21-22.

ได้มีการประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติ และได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
ขึ้น (Universal Declaration of Human Rights) โดยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิ
ในทรัพย์สินของบุคคลด้วย^{๑๑} ซึ่งนับได้ว่าเป็นความสำเร็จในระดับสากลที่ได้มีการรับรอง
สิทธิดังกล่าว

สำหรับประเทศไทย แนวความคิดในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเท่าที่
ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร พบว่า มีมาตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี^{๑๒} ซึ่งต่อมา
ไม่ว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์

^{๑๑}ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 17 บัญญัติว่า

"(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยลำพังตนเอง เช่นเดียวกัน
โดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใด ๆ จะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้"

และข้อ 30 บัญญัติว่า "ข้อความต่าง ๆ ตามปฏิญญานี้ ไม่สามารถจะแปล
ความได้ว่าให้สิทธิแก่รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคลใด ๆ ที่จะประกอบกิจกรรมหรือกระทำการใด ๆ
อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสระภาพทั้งหลายบรรดาที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญานี้"

^{๑๒}หลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง หลัก 1 ด้านที่ 1 ปรากฏข้อความว่า

"เมื่อชั่วสมัยพ่อขุนรามคำแหง เมื่อสุโขทัยนี้ดี เจ้าเมืองบ่เอาจกอบให้ไพร่สู่ทาง"
(จกอบ เป็นภาษาเขมร แปลว่าจังกอบ หรือภาษีที่เรียกเก็บจากผู้นำสัตว์และเข้าของไปขาย
ในที่ต่าง ๆ)

"เพื่องจรวัวไปค้า ชีม้าไปขาย ใครจะใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้ำ
ใครจะใคร่ค้าเงื่อนค้ำทอง ค้ำ"

"ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้า ลูกขุนผู้ใดแล้ ล้มหายตายกว่า เข้าเรือนพ่อ เชื่อ
เลื้อค้ำมัน จ้างลูกเมียเหยยข้าวไฟฟ้าข้าไท ป่าหมกป่าพลู พ่อเชื่อมั่น ไว้แก่ลูก มันสิ้น"
(ซึ่งหมายความว่า พลเมืองลูกเจ้าลูกขุน ผู้ใดล้มหายตายจาก เข้าเรือนของบรรพบุรุษ เลื้อผ้า
ช้าง ม้า นางข้าว ป่าหมาก ป่าพลูของบรรพบุรุษของเขา ให้เป็นมรดกแก่ลูกเขาทั้งหมด)
(ดู กำธร กำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 15.

ต่างก็ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน²⁰ และภายหลังจากที่ประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศก็ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนอีกเช่นกัน²¹

²⁰ พันตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัด, "การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษวิบัติทรัพย์สินในคดีอาญาเสด็จ," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 77-85.

²¹ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 "มาตรา 14 ภายใต้บทบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษา การอบรม และการประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ..."

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 มาตราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มีดังนี้

"มาตรา 23 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในทางกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา 33 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิ เช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...

มาตรา 57 รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัย ในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน และการดำรงชีวิตโดยปกติสุข"

และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2534 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนไว้ว่า

"มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิ เช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย..."

ดังนั้น การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมาร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินของตน ซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีของบุคคลอื่นต่อศาลนั้น จึงเป็นการให้หลักประกันและให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนให้มีความมั่นคงนั่นเอง

2.2.3 เมื่อเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการบังคับคดี

การเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการบังคับคดีนี้เป็นเหตุผลในทางตรรกวิทยา เพราะว่าเป็นสิ่งที่สังคมทุกยุคทุกสมัยไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าการกระทำใด ๆ ของบุคคลอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ การบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินก็เช่นกัน ในบางกรณีอาจกระทำต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยการยึดทรัพย์สินที่ผิดพลาดนี้อาจเกิดขึ้นจากความสำคัญผิดของเจ้าพนักงานบังคับคดีในข้อเท็จจริงที่ปรากฏ หรือเกิดจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในการนำยึด และไม่ว่าจะเกิดจากเหตุใดก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่แท้จริงด้วยเหตุนี้การเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าว จึงเป็นวิธีการเพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่แท้จริงและเพื่อความยุติธรรมที่บุคคลนั้นควรจะได้รับอีกด้วย

2.2.4 เพื่อสนับสนุนการใช้สิทธิทางศาลของประชาชน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.2.3 ว่า ในบางกรณีการบังคับคดีอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ และเมื่อปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น ถ้าไม่มีวิธีการซึ่งกำหนดไว้เพื่อแก้ไขข้อพิพาทโดยเฉพาะแล้ว บุคคลผู้ต้องเสียหายก็จะย้อนกลับไปสู่วิธีการใช้กำลังหรือวิธีการอื่นใดเพื่อระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน อันเป็นวิธีการที่แสดงถึงความป่าเถื่อน ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ไม่ใช่วิธีการที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริง เพราะความยุติธรรมจะขึ้นอยู่กับการมีกำลังที่มากกว่า อันส่งผลให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นได้ในสังคม²² แต่

²²ศิริชัย วัฒนโยธิน, "อำนาจฟ้องคดีแพ่ง," หน้า 5.

ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากมีบทบัญญัติของกฎหมายที่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้นสู่การพิจารณาและชี้ขาดต่อศาลสถิตย์ยุติธรรมเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้ว ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายย่อมเล็งเห็นได้ว่า การใช้สิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลเป็นหนทางที่สามารถแก้ไขข้อพิพาทได้ดีกว่า เพราะว่าการตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น จะกระทำโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรกลางและเป็นสถาบันที่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก

การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด เป็นคดีที่พิพาทกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษากับบุคคลภายนอกผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีด้วยหรือไม่ก็ได้ โดยปกติจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้นแล้ว บุคคลภายนอกเป็นผู้ขอให้ปล่อยทรัพย์สินดังกล่าว มิใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้ร้องขอ จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่จะต้องต่อสู้กับบุคคลภายนอกเอาเอง ต่อไปจึงเป็นปัญหาของศาลที่จะหยิบยกประเด็นขึ้นพิจารณาว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้น เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ถ้าฟังได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลต้องมีคำสั่งให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าฟังได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องมีคำสั่งให้ยกคำร้องของผู้ร้องขอ

ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่แท้จริงร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เป็นวิธีการที่มีความสำคัญและมีความจำเป็น สำหรับประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นความจำเป็นในเรื่องดังกล่าว โดยได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

2.3 วิวัฒนาการของบทบัญญัติในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในประเทศไทย

ประเทศไทย เริ่มมีบทบัญญัติเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในปี ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ได้มีการตราพระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่งรัตนโกสินทร์ศก 115 ขึ้นใช้บังคับ²³ เนื่องจากการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดได้มีบัญญัติไว้ในหมวดที่ 16 ว่าด้วยการบังคับเร่งให้สำเร็จตามคำพิพากษา ซึ่งกล่าวโดยสังเขปได้ว่า เมื่อผู้ขอให้ออกหมายเร่ง ซึ่งตรงกับคำว่า "หมายบังคับคดี" ในปัจจุบัน มาร้องขอเป็นผู้ขายต่อศาลสำหรับการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดนั้น ศาลจะสั่งให้ขายได้ก็ต่อเมื่อมีหลักฐานเชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกเร่งจริงและอยู่ในเขตอำนาจศาลเท่านั้น โดยหากมีผู้อื่นเข้ามาร้องว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของตน ก็ให้ศาลออกหมายนัดมาไต่สวนระหว่างผู้ร้องกับผู้ขอให้ออกหมายเร่งนั้นและให้ตัดสินโดยพิจารณาบรรทัดให้สิ้นเข้า

พระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 มีผลใช้บังคับอยู่ 12 ปี ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ขึ้นใช้บังคับ²⁴ เรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดได้บัญญัติไว้ในมาตรา 89 กล่าวโดยสังเขป

²³พระราชบัญญัติฉบับนี้ บัญญัติเรื่องการบังคับคดีไว้ในหมวดที่ 14-17 ตั้งแต่มาตรา 87 ถึงมาตรา 110 (ดู ประกาศพระราชบัญญัติ และ พระราชกำหนดต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 115, พิมพ์ครั้งแรก (พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ไม่ปรากฏปีพิมพ์), หน้า 102-114.

²⁴พระราชบัญญัติฉบับนี้ถูกตราขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกฎหมายในเรื่องอำนาจศาลและวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกระจัดกระจายอยู่หลายแห่งเข้าเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกแก่การพิจารณาคดีและยกเลิกกฎหมายเก่าซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีเสียทั้งสิ้น และในขณะเดียวกันก็ได้แก้ไขบทกฎหมายเก่าที่เห็นว่าจำเป็นให้ดีขึ้นด้วย (ดู พระยาจินดาภิรมย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127, พิมพ์ครั้งแรก (พระนคร: โรงพิมพ์ศาลบรรณนิติ, 2461), หน้า 2-4).

ได้ตั้งนี้คือ เมื่อมีผู้มาคัดค้านว่าทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ นั้น ไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้แพ้คดีแล้ว ก็ให้ไต่สวนและตัดสินว่าเป็นของผู้ใด และได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินให้ละเอียดขึ้นกว่าเดิม โดยถ้าเป็นทรัพย์สินเคลื่อนที่ได้ (สังหาริมทรัพย์) เมื่อศาลชั้นที่ 1 (ศาลชั้นต้น) สั่งยกคำร้องแล้ว ก็ส่งขายได้ทันทีหรือจะงดไว้ในระหว่างอุทธรณ์ก็ได้ แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินเคลื่อนที่ไม่ได้ (อสังหาริมทรัพย์) ต้องรอคำตัดสินอุทธรณ์ ฎีกา จะขายก่อนไม่ได้ และถ้าผู้ร้องแพ้คดีในที่สุด ศาลก็มีอำนาจบังคับให้เสียค่าไต่สวนแก่ผู้ชนะคดีตามที่เห็นสมควร และห้ามมิให้อุทธรณ์ในการที่ศาลกำหนดค่าเสียหายนี้ เว้นแต่จะกำหนดให้เกินกว่าอัตราซึ่งละหนึ่งบาทต่อเดือนหรือร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งผู้ร้องมีสิทธิขอให้ถอนการยึดอย่างเดียวจะเรียกค่าเสียหายไม่ได้ ต้องฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นต้นมา²⁵ เรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 288 มีความว่า

"ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 55 ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ ก่อนที่ได้เอาทรัพย์สินเช่นนั้นออกขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้กล่าวอ้างนั้นส่งสำเนาคำร้องขอแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยลำดับ เมื่อเจ้าพนักงาน

²⁵ หลวงจรัญเนติศาสตร์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2518), หน้า 1 (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงจรัญเนติศาสตร์)

บังคับคดีได้รับคำร้องขอเช่นว่านี้ให้งดการขายทอดตลาด หรือจำหน่ายทรัพย์สินที่นิพาทนั้นไว้
ในระหว่างรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลดั่งที่บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำร้องขอโดยทำเป็นคำร้อง ไม่ว่าจะเวลา
ใด ๆ ก่อนวันกำหนดชี้สองสถานหรือก่อนวันสืบพยาน หากมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่า
คำร้องขอ นั้นไม่มีมูล และยื่นเข้ามาเพื่อประวิงให้ชักช้า ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้ผู้กล่าว
อ้างวางเงินต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดไว้ในคำสั่งตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร
เพื่อเป็นประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสำหรับความเสียหายที่อาจ
ได้รับ เนื่องจากเหตุเนื่องซ้ำในการบังคับคดีอันเกิดแต่การยื่นคำร้องขอ นั้น ถ้าผู้กล่าวอ้างไม่
ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ

(2) ถ้าทรัพย์สินที่นิพาทนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ และมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดง
ว่าคำร้องขอ นั้นไม่มีเหตุอันควรฟัง หรือถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินที่ยึดนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เก็บ
ไว้นานไม่ได้ ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดหรือจำหน่าย
ทรัพย์สินเช่นว่านี้โดยไม่ชักช้า"

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 กับ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดแล้ว จะเห็นได้ว่า
บทบัญญัติที่ได้แก้ไขใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีข้อความที่ชัดเจนและละเอียด
กว่าบทบัญญัติของกฎหมายเดิม โดยได้มีการระบุไว้ชัดถึงอำนาจของผู้ที่จะยื่นคำร้องขอและ
สิทธิของบุคคลนั้นว่าอย่างไร พร้อมทั้งยังได้กล่าวถึงเหตุที่อ้างในคำร้อง ศาลที่พิจารณาคำ
ร้องขอ การส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในคดี การพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีของ
ศาล สิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะขอให้ผู้ร้องขอนั้นวางเงินประกันสำหรับความเสียหาย
ที่ตนอาจได้รับในกรณีที่เห็นว่าคำร้องขอ นั้นไม่มีมูล และยื่นเข้ามาเพื่อประวิงการบังคับคดีให้
ชักช้า และการจัดการทรัพย์สินในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เก็บไว้นานไม่ได้
โดยผู้เขียนจะกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้โดยละเอียดใน
บทต่อไป

ต่อมา บทบัญญัติในมาตรา 288 ได้ถูกแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2499 มาตรา 27²⁶ มีความว่า

"มาตรา 288 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 55 ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่า จำเลย หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ ก่อนที่ได้เอาทรัพย์สินเช่นนั้นออกขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้กล่าวอ้างนั้นนำส่งสำเนาคำร้องขอแก่โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยลำดับ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับคำร้องขอเช่นนั้นให้งดการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่พิพากษาไว้ ในระหว่างรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล ดังที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้

เมื่อได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นเหมือนอย่างคดีธรรมดา เว้นแต่

(1) เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนวันกำหนดชี้สองสถานหรือก่อนวันสืบพยาน หากมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องขอ นั้นไม่มีมูลและยื่นเข้ามาเพื่อประวิงให้ชักช้า ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้ผู้กล่าวอ้างวางเงินต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดไว้ในคำสั่งตามจำนวนที่ศาลจะเห็นสมควร เพื่อเป็นประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสำหรับความเสียหายที่อาจได้รับ เนื่องจากเหตุยื่นเข้าในการบังคับคดี อันเกิดแต่การยื่นคำร้องขอนั้น ถ้าผู้กล่าวอ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

²⁶"พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2499," ราชกิจจานุเบกษา 73 (13 มีนาคม 2499): 304.

(2) ถ้าทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ และมีพยานหลักฐานเบื้องต้น แสดงว่าคำร้องขอนั้นไม่มีเหตุอันควรฟัง หรือถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินที่ยึดนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ เก็บไว้นานไม่ได้ ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดหรือจำหน่าย ทรัพย์สิน เช่นว่านี้โดยไม่ชักช้า"

การแก้ไขดังกล่าว ได้แก้ไขเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย โดยแก้ไขเฉพาะวรรคหนึ่ง และวรรคสองเท่านั้น กล่าวคือ ในวรรคหนึ่ง เดิมไม่มีคำว่า "โจทก์" หรือ "จำเลย" แก้ไขโดยเพิ่มคำว่า "โจทก์" หรือ "จำเลย" หน้าคำว่า "เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา" และ "ลูกหนี้ตามคำพิพากษา" ตามลำดับ ส่วนวรรคสอง แก้ไขโดยเปลี่ยนข้อความว่า " และ ภายใต้งค์บังคับดังต่อไปนี้ " เป็น " เว้นแต่" ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินซึ่งเป็นบุคคลภายนอก คดีมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์สินของตนที่ถูกยึดก่อนศาลมีคำพิพากษาได้ด้วย²⁷ 28

²⁷ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2499 (และบันทึกประกอบ), ตุลาคม 3 (กรกฎาคม 2499): 506.

²⁸ ในปี พ.ศ. 2499 ท่านอาจารย์หลวงจ่ารัฐนิติศาสตร์ ผู้เป็นประธานปรับปรุง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้ให้เหตุผลในการเพิ่มเติมคำว่า "จำเลย" หน้า คำว่า "ลูกหนี้ตามคำพิพากษา" ว่าตามกฎหมายเดิมนั้นจะมีการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ได้เฉพาะการยึดทรัพย์สินเมื่อมีคำพิพากษาแล้วเท่านั้น แต่เนื่องจากการยึดทรัพย์สินมิได้ 2 กรณี คือ การยึดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254(1) หรือวิธีการชั่วคราว กับการยึดทรัพย์สินเมื่อมีคำพิพากษาแล้วตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303, 304 ดังนั้น จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวเพื่อให้ครอบคลุมการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดก่อนมีคำพิพากษาด้วย (ดู พินัย จักรางกูร, "กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2," รวมคำบรรยาย ภาค 2 เล่มที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2534), หน้า 46.)

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดเป็นการดำเนิน
กระบวนการพิจารณาคดีที่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกผู้ถูกระทบกระเทือนจากการบังคับคดี
เข้ามาร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดในชั้นบังคับคดีได้ ซึ่งในบทต่อไปผู้เขียนจะ
กล่าวถึงหลักเกณฑ์การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดที่บังคับให้อยู่ในปัจจุบันของไทยและปัญหาในทาง
ปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย